

IPRE

Institutul pentru Politici
și Reforme Europene
ipre.md

RAPORT ALTERNATIV DE PROGRES 2014-2016

SINTEZA ȘI RECOMANDĂRI

Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană

Autori: Iulian Groza

Iulian Rusu

Mariana Platon

Adrian Ermurachi

24 MARTIE 2017, CHIȘINĂU

**Konrad
Adenauer
Stiftung**

Prezentul raport a fost elaborat în cadrul proiectului IPRE „Monitorizarea implementării Acordului de Asociere RM-UE”, realizat cu susținerea Fundației Konrad Adenauer. Opiniile reflectate în prezentul raport aparțin autorilor și nu reflectă opinia KAS.

CUPRINS

REZUMAT	3
Evoluția dialogului cu Uniunea Europeană	3
Rata generală de realizare a Acordului de Asociere – 63,1%	4
Principalele rezultate înregistrate	4
1.1. Dialogul Politic și Reforme, Cooperarea în domeniul Politicii Externe și de Securitate (Titlul II)	6
<i>Evaluarea progresului cantitativ</i>	6
<i>Concluzii (Titlul II)</i>	6
<i>Recomandări (titlul II)</i>	7
1.2. Libertate, Securitate și Justiție (Titlul III)	9
<i>Evaluarea progresului cantitativ</i>	9
<i>Concluzii (Titlul III)</i>	9
<i>Recomandări (Titlul III)</i>	9
1.3. Cooperarea economică și cooperarea sectorială (Titlul IV)	11
<i>Evaluarea progresului cantitativ</i>	11
<i>Concluzii (Titlul IV)</i>	11
<i>Recomandări (Titlul IV)</i>	12
1.4. Comerț și aspecte legate de comerț - ZLSAC (Titlul V)	13
<i>Evaluarea progresului cantitativ</i>	13
<i>Concluzii (Titlul V)</i>	13
<i>Recomandări (Titlul V)</i>	13
1.5. Asistența financiară și dispoziții antifraudă și de control (Titlul VI)	15
<i>Evaluarea progresului cantitativ</i>	15
<i>Concluzii (Titlul VI)</i>	15
<i>Recomandări (Titlul VI)</i>	15

REZUMAT

Acordul de Asociere reprezintă cadrul juridic de bază care reglementează relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. În vederea realizării acestuia în vara anului 2014 a fost adoptată Agenda de Asociere RM-UE (2014-2016). La nivel național, Guvernul Republicii Moldova a elaborat și implementat în perioada 2014-2016 Planul Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere (în continuare PNAIAA). Raportul de progres al Guvernului privind implementarea PNAIAA (2014-2016) prezentat la 25 ianuarie 2017 a constatat o rată de implementare în proporție de 73,73% din acțiunile planificate. Raportul Guvernului de asemenea, constată un nivel de armonizare a legislației naționale la *acquis-ul comunitar* de aproximativ 34%. La 10 martie 2017, după revizuirea Politicii Europene de Vecinătate, Comisia Europeană a publicat primul său Raport privind implementarea Asocierii, care constată că Republica Moldova a adoptat o serie de reforme, însă sunt necesare eforturi suplimentare, în special pentru îmbunătățirea statului de drept și a mediului de afaceri.

În acest context, adițional la evaluările oficiale realizate de autoritățile UE și cele ale Republicii Moldova, în vederea susținerii efortului societății civile de monitorizare a implementării Acordului de Asociere RM-UE, a fost elaborat prezentul Raport alternativ de progres. Raportul prezintă inițial o retrospectivă a evoluției dialogului RM-UE în perioada anilor 2014-2016, punctând principalele elemente de referință. Ulterior, autorii au evaluat din punct de vedere cantitativ și calitativ rezultatele înregistrate în urma implementării celor 1784 de măsuri relevante titlurilor II-VI din Acordul de Asociere RM-UE prevăzute PNAIAA.

EVOLUȚIA DIALOGULUI CU UNIUNEA EUROPEANĂ

Relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în perioada anilor 2014-2016 a fost caracterizată de un nivel diferit de intensitate. Anul 2014 probabil a fost unul din cei mai reușiți, țara noastră fiind recunoscută la nivel european ca fiind „istoria de succes” a Parteneriatului Estic. În anul 2015, procesul de implementare a Acordului de Asociere RM-UE a fost încetinit din cauza crizelor politice perpetue.

În vara anului 2015, Comisia Europeană a suspendat asistența directă bugetară pentru Republica Moldova din cauza lipsei unui progres în investigarea fraudei bancare. Mai mult decât atât, către sfârșitul anului 2015, Republica Moldova a început să fie stigmatizată pe interior și în afară, cu calificativul de „stat capturat”, atingând un nivel înalt de instabilitate politică și economică.

Cu toate acestea, la începutul anului 2016, pe fundalul protestelor stradale față de modul în care a fost constituită noua majoritate parlamentară, a fost investit un nou Guvern la Chișinău, care și-a reconfirmat angajamentul cu privire la integrarea europeană, declarând implementarea Acordului de Asociere RM-UE și înlăturarea restanțelor ca fiind o prioritate cheie. Din acest moment, deși cu o anumită doză de precauție din partea UE din cauza nivelului redus al încrederii în capacitatea și voința politică de la Chișinău, dialogul RM-UE cunoaște o anumită revigorare, manifestată printr-o abordare pragmatică și o creștere relativă a intensității de interacțiune. În acest context, în prima jumătate a anului 2016, agenda relațiilor RM-UE în mare parte a fost dictată de realizarea Foii de parcurs privind agenda de reforme prioritare. Un alt proces în care au fost angajate autoritățile moldovenești până la sfârșitul anului 2016 a fost elaborarea noului PNAIAA (2017-2019), care a fost aprobat de Guvern la 28 decembrie 2016. În paralel, începând cu vara anului 2016, Serviciul European de Acțiune Externă a UE și MAEIE au lansat procesul de elaborare a noii Agende de Asociere.

În același timp către sfârșitul anului 2016, a fost adoptată decizia Consiliului de Directori ai Fondului Monetar internațional de a aproba programul de susținere macro-financiară a Republicii Moldova în valoare de peste 178 mln. USD pentru o perioadă de 3 ani. Această evoluție pe de o parte a creat premise pentru stabilizarea situației interne în comparație cu anul 2015, iar pe de altă parte a consolidat puterea de condiționare din partea partenerilor de dezvoltare asupra Guvernului de la Chișinău pentru a asigura o agendă internă orientată pe punerea în aplicare a reformelor structurale conexe Acordului de Asociere. În consecință, la 21 decembrie 2016, Uniunea Europeană a reluat asistența directă bugetară pentru Republica Moldova, transferând Guvernului Republicii Moldova 45,3 mln. EUR pentru implementarea a 4 programe de susținere directă bugetară și anume: stimularea economică în zonele rurale (ESRA), programul european de vecinătate pentru agricultură și dezvoltare rurală (ENPAR), reforma politicilor finanțelor publice și formare în învățământul profesional. La începutul anului 2017, Comisia Europeană anunță acordarea Republicii Moldova a unui program de asistență macro-financiară în valoare de 100 mln. EUR pentru anii 2017-2018, dintre care 40 mln. EUR urmează a fi oferite sub formă de grant.

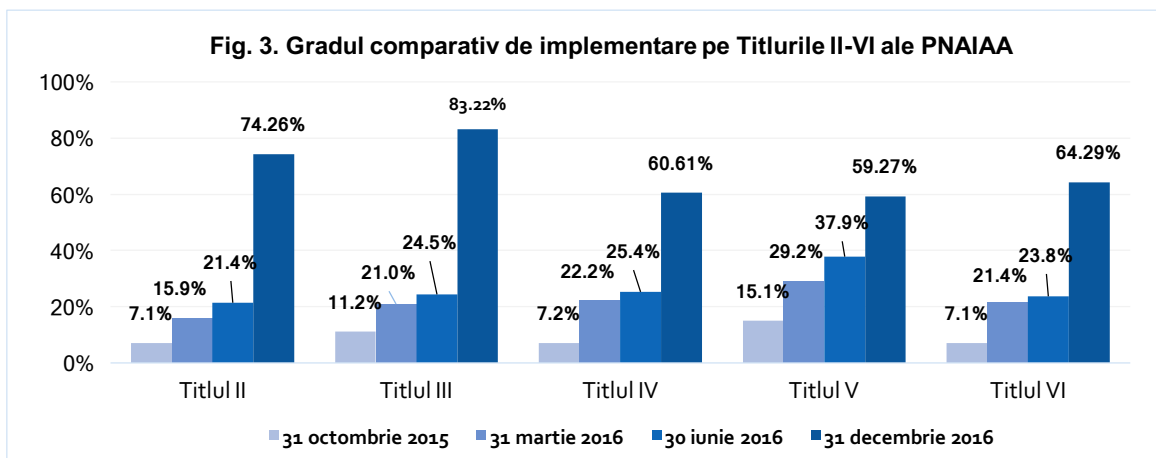
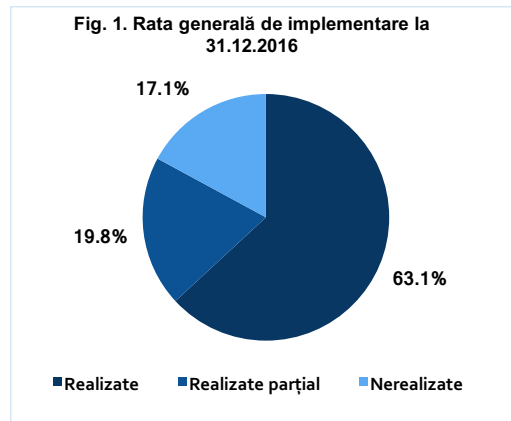
Totodată, remarcăm retorica anti-europeană a noului Președinte al Republicii Moldova, care odată cu investirea acestuia promovează ideea denunțării Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană. Promovarea unei asemenea poziții politice pe plan intern și extern din partea instituției prezidențiale, care vine în contradicție cu interesele naționale ale Republicii Moldova, contribuie și mai mult la aprofundarea liniilor de divizare din societatea moldovenească și promovează o agendă falsă. Mai mult decât atât, prin astfel de declarații este deviată atenția publică de la adevăratele probleme sistemice ale Republicii Moldova, cum ar fi politizarea instituțiilor publice, corupția sistemică, economia „rent-seeking”. În acest context, este important de subliniat că atât Comisia Europeană, cât și Guvernul Republicii Moldova au reconfirmat cu mai multe ocazii poziția potrivit căreia implementarea Acordului de Asociere rămâne principala preocupare a UE și a Republicii Moldova.

RATA GENERALĂ DE REALIZARE A ACORDULUI DE ASOCIERE – 63,1%

Din totalul celor 1784 de măsuri din PNAIAA (2014-2016) evaluate, autorii raportului constată că **1126 măsuri au fost realizate**. Totodată, 353 măsuri au fost realizate parțial, iar 305 măsuri nu au fost realizate în perioada de referință. În acest context, **rata generală de îndeplinire a PNAIAA până la 31 decembrie 2016 este de 63,1%**. Comparând acest indice cu datele ultimului raport de monitorizare al IPRE, care a înregistrat la 30 iunie 2016 un grad general de realizare a PNAIAA de 29,1%, constatăm că pe parcursul semestrului II al anului 2016, Guvernul a reușit practic să dubleze performanța de implementare.

În același timp, cel mai înalt grad de îndeplinire a fost înregistrat la Titlul III (Justiție, Libertate și Securitate) și Titlul II (Dialog Politic și Reforme), 83,22% și respectiv 74.26%. Celelalte titluri (IV-VI) înregistrând o rată de implementare care variază între 60% și 64%, cea mai redusă rată de îndeplinire fiind înregistrată la Titlul V (Aspecte de comerț), în special din cauza întârzierilor legate de implementarea cadrului normativ relevant.

PRINCIPALELE REZULTATE ÎNREGISTRATE

Majoritatea acțiunilor realizate în perioadă 2014-2016 au fost de natură legislativă. Pe parcursul anului 2016, autoritățile au pus un accent special pe lichidarea restanțelor din anul 2015, dar și pe prioritizarea agendei legislative pe domenii cheie de referință ale Acordului de Asociere. Un rol aparte l-au avut acțiunile *ad-hoc* cu privire la eficientizarea procesului de implementare a Acordului de Asociere, adoptate de Guvern la începutul anului 2016 și anume: (1) realizarea calendarului de restanțe și a Foi de Parcurș privind agenda de reforme prioritare; (2) coordonarea agendei legislative și executive; (3) monitorizarea permanentă în cadrul CGIE. Cu toate acestea, deși s-a depus un efort concertat, acesta nu a fost suficient pentru implementarea tuturor acțiunilor planificate în PNAIAA. O serie de reforme importante adoptate în perioada de referință au fost implementate cu întârziere sau incomplet. Mai mult, unele acțiuni de punere în aplicare întreprinse de autorități în special către sfârșitul anului 2016 (noi amendamente legislative sau implementarea defectuoasă), deseori au fost contrare spiritului noului cadru legislativ adoptat.

Până la sfârșitul anului 2016, se notează un progres cantitativ de natură legislativă în domeniul reformelor politice, drepturilor omului, justiției și anticorupție (Titlul II și III). Totodată, această performanță statistică, nu neapărat se reflectă și în evaluarea calitativă a rezultatelor.

Depolitizarea instituțiilor publice, funcționarea justiției, combaterea corupției la nivel înalt, rămân a fi în continuare printre provocările principale pentru Republica Moldova. Aceasta se confirmă de sondajele de opinie din anul 2016, dar și de rapoartele internaționale independente de țară care atestă o scădere drastică a încrederii societății în instituțiile de stat. Iar corupția este cea mai mare problemă cu care se confruntă țara noastră. Astfel, cel mai recent raport al Transparency International¹, constată că Republica Moldova a coborât în clasamentul indicelui percepției corupției 20 de poziții în comparație cu anul 2015, fiind plasată pe locul 123 din 176 de țări evaluate. Mai mult ca atât, în contextul alegerilor prezidențiale din toamna anului 2016, în practică s-au admis cazuri de finanțare a partidelor politice și campaniilor electorale prin intermediul persoanelor interpușe, nefiind urmărite sursele finale de finanțare care pot proveni din jurisdicții off-shore.

¹ Raportul TI privind indicele percepției corupției, ianuarie 2017, <http://www.transparency.md/index.php/2017/01/25/transparency-international-lanseaza-indicele-percepției-corupției-2016/>

Întârzie finalizarea reformei în sectorul justiției, realizarea Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției 2011-2016 fiind prelungită. Deși a fost promovat un nou cadru legal cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești, peste jumătate de an de la adoptare legea respectivă a fost modificată, iar punerea în aplicare unor prevederi a fost parțial amânată. Nu a fost finalizată reforma cu privire la revizuirea procedurilor de numire a judecătorilor. Au fost depistate mai multe cazuri în perioada de referință care au atestat curențe în procesul de selecție și promovare a judecătorilor. Deși există mai multe opinii cu privire la modul în care a fost pusă în aplicare noua Lege a procuraturii, autorii raportului consideră că anumite prevederi tranzitorii au afectat scopul general al legii în partea ce ține de procedurile de numire a procurorului general. Parte a procesului de reformare a procuraturii a fost și adoptarea Legii privind procuraturile specializate. S-a avansat pe domeniul integrității, prin adoptarea pachetului de legi pe integritate. Întârzie totuși punerea în aplicare a acestor legi. Nu în ultimul rând, scoatem în evidență inițiativa legislativă lansată la sfârșitul anului 2016 privind legalizarea capitalului și amnistia fiscală, care crea premise pentru amânarea punerii în aplicare a pachetului de legi în domeniul integrității. În rezultatul reacției prompte din partea societății civile și a partenerilor de dezvoltare respectivul proiect a fost retras de autori la sfârșitul lunii februarie 2017.

În domeniul politicii externe și de securitate a continuat cooperarea în cadrul Acordului cadru de participare la Misiunile UE de gestionare a crizelor. Deși s-a avansat considerabil în negocierea Acordului RM-UE privind procedurile de securitate pentru schimbul informațiilor clasificate, semnarea acestuia este planificată pentru anul 2017. Republica Moldova s-a aliniat în perioada de referință la majoritatea Declarațiilor și Concluziilor UE deschise spre subsemnare (în anul 2015 rata de aliniere a fost de 75%, iar în 2016 de 71%²).

Cele mai relevante rezultate cu privire la **Titlul IV** se atestă la capitolul reforma administrației publice, în anul 2016 fiind adoptată și inițiată implementarea strategiei în acest domeniu. Totodată, în conformitate cu angajamentele asumate în raport cu programul de susținere oferit de FMI, au fost inițiate un set de măsuri urgente menite să asaneze sectorul financiar-bancar. Cu toate acestea, persistă lacune în sectorul serviciilor financiare (sectorul de asigurări în special). De asemenea, a fost adoptat pachetul de legi în domeniul energetic în conformitate cu angajamentele din cadrul Comunității Energetice. Sarcina pentru perioada următoare va fi de a grăbi implementarea legislației noi în domeniul energetic. De asemenea, mai rămâne a fi promovată noua lege a energiei care trebuie să contribuie la reforma instituțională a ANRE. Se atestă mai multe curențe cu privire la funcționarea mass-mediei independente din Republica Moldova. Întârzie adoptarea noului Cod al Audiovizualului în conformitate cu recomandările Consiliului European și OSCE. Deși la nivel instituțional autoritățile întreprind acțiuni de consolidare a cooperării cu societatea civilă, majoritatea obiectivelor Strategiei 2012-2015 nu au fost îndeplinite, iar către sfârșitul anului 2016 mediul de cooperare cu societatea civilă a fost marcat de tendințe îngrijorătoare.

În ceea ce privește **Titlul V (ZLSAC)**, deși din punct de vedere al nivelului de armonizare a legislației naționale au fost înregistrate mai multe evoluții, în special privind barierele tehnice în domeniul comerțului, provocarea principală rămâne adoptarea și implementarea cadrului normativ subordonat legii de transpunere. Pe de altă parte, remarcăm creșterea volumului comerțului cu Uniunea Europeană (peste 63% ale exporturilor din Republica Moldova sunt orientate spre Uniunea Europeană și aproximativ 50% din importuri sunt de origine din UE). În același timp, au fost transpuse peste 40% de standarde europene. Cu toate acestea se înregistrează un progres foarte modest în valorificarea practica a standardelor europene de către agenții economici din Republica Moldova. Începând cu 1 ianuarie 2016 a fost inițiată implementarea ZLSAC pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv în regiunea Transnistreană. Totodată, o restanță importantă care reduce potențialul de valorificare a ZLSAC ține de nivelul redus de realizare a măsurilor sanitare și fitosanitare, standardizarea și evaluarea conformității.

Cu privire la **Titlul VI**, cea mai importantă realizare a perioadei de referință este adoptarea modificărilor la Codul Penal care stabilesc sancțiuni pentru utilizarea frauduloasă a fondurilor UE sau acțiuni care implică prejudicii aduse fondurilor UE. De asemenea, a fost încheiat Aranjamentul Administrativ dintre Centrul Național Anticorupție (CNA) și OLAF cu privire la cooperarea operațională și schimb de date în domeniul anti-fraudei. În perioada anilor 2014-2016 Uniunea Europeană a oferit Republicii Moldova în cadrul programelor de asistență financiară bilaterală 310 mln. EUR și peste 62 mln. EUR în calitate de granturi investiționale prin intermediul Fondului de Investiții pentru Vecinătate (FIV).

Dialogul Republicii Moldova cu UE urmează a fi dezvoltat prioritar prin prisma realizării angajamentelor bilaterale stabile în cadrul Acordului de Asociere. Astfel vor fi create premise pentru avansarea relației. În context, toate autoritățile publice naționale urmează să asigure un efort coordonat în vederea realizării acestui obiectiv, evitând angajarea în procese politice integraționiste contradictorii și care nu corespund intereselor naționale și internaționale pe termen mediu și lung.

Uniunea Europeană urmează să continue să ofere suportul necesar în aplicarea reformelor structurale cheie în Republica Moldova pentru valorificarea oportunităților oferite de Acordul de Asociere și a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu Uniunea Europeană, asigurând totodată o condiționalitate strictă între calitatea măsurilor implementate și oferirea următoarelor tranșe de asistenței financiare planificate.

² Raportul Comisiei Europene privind Asocierea implementării din 10 martie 2017.

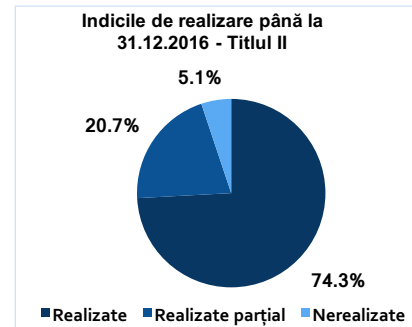

1.1. DIALOGUL POLITIC ȘI REFORME, COOPERAREA ÎN DOMENIUL POLITICII EXTERNE ȘI DE SECURITATE (TITLUL II)

EVALUAREA PROGRESULUI CANTITATIV

Pentru Titlul II PNAIAA în total pentru perioada 2014-2016 au fost prevăzute în total **136 măsuri de implementare**, dintre care **au fost realizate 101 de măsuri**, iar 28 de măsuri au fost îndeplinite parțial. Totodată, 7 măsuri nu au fost realizate.

Analizând evoluțiile perioadei de referință, constatăm că indicele total de realizare al Titlului II este de **74,3%**, iar **5,1% de măsuri nu au fost îndeplinite**.

Tabel 2.	Total	Realizate	Parțial realizate	Nerealizate
PNAIAA 2014 - 2016	136	101	28	7
Termen de realizare până la 31.12.2016	136	101	28	7

CONCLUZII (TITLUL II)

1. Finanțarea partidelor politice și a concurenților electorali nu este adecvată, mecanismul de finanțare din partea bugetului de stat necesită revizuirii semnificative pentru a corespunde recomandărilor GRECO și ale OSCE/ODIHR.
2. Modalitatea de numire și promovare a judecătorilor nu a fost îmbunătățită, proiectul de modificare a Constituției riscă să fie retras la finele lunii aprilie 2017 dacă nu este aprobat de Parlament în două lecturi. Mecanismul de numire a judecătorilor pe un singur termen până la atingerea plafonului de vârstă în baza unor criterii obiective, bazate pe merit și în baza unui proces transparent de selecție în continuare lipsește.
3. Reforma organelor procuraturii a fost parțial implementată, iar pe alocuri a fost implementată defectuos. Procurorul General desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor a fost admis la concurs deși membrii acestuia se aflau în relații de subordonare față de Procurorul General interimar. Membrii Consiliului Superior al Procurorilor au preluat mandatul în baza legii noi, însă aleși în baza legii vechi, cu competențe mai reduse. Procuratura Anticorupție, deși creată ca procuratură specializată cu scopul de a combate corupția mare, în continuare conduce urmărirea penală pe cauze de corupție mică, aflate în domeniul de competență al Centrul Național Anticorupție.
4. Reforma Curții Constituționale nu a fost finalizată. Cerințele impuse față de procesul de reformă din PNAIAA nu coincid cu conținutul din proiectul de modificare a Constituției, inclusiv pe modul transparent, bazat pe merit și în baza unui concurs de numire a membrilor Curții Constituționale, precum și clarificarea statutului membrilor actuali cu privire la posibilitatea sau imposibilitatea de a fi membri ai Curții după intrarea în vigoare a modificărilor din Constituție. Proiectul de modificare a Constituției trebuie adoptat până la finele anului 2017 sub sancțiunea nulității.
5. Reforma cadrului instituțional în domeniul luptei contra corupției și controlul integrității nu a fost finalizată. ANI nu este încă funcțională, iar activitățile legate de implementarea mecanismului de control al integrității vor putea fi implementate doar după ce Consiliul de Integritate al ANI va alege Președintele și vicepreședintele ANI. Modul de alegere a membrilor Consiliului de Integritate s-a desfășurat anevoios, fiind contestate deciziile comisiei de selecție din cadrul Ministerului Justiției, care a organizat concursul. Volumul de lucru al Procuraturii Anticorupție este în continuare în mare parte format din dosare de mică corupție.
6. Legea integrității nu a fost adoptată de Parlament în a doua lectură, prevederile cadru din proiect cu privire la identificarea beneficiarilor efectivi, a excluderii tranzacțiilor cu jurisdicții off-shore, promovării integrității în sectorul public și privat încă nefiind aplicabile.
7. Deși Proiectul de Legea privind adoptarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020 a fost înregistrat în Parlament la finele lunii martie 2017, adoptarea acesteia rămâne a fi o acțiune restantă.
8. PNADO pentru anii 2011-2014 nu și-a atins obiectivele în partea ce ține de activitățile stabilite nemijlocit în PNAIAA. În același timp, un nou PNADO pentru 2017-2020 se află în proces de elaborare.
9. Cadrul legislativ completat privind recunoașterea capacității de exercițiu a persoanelor cu dizabilități nu a fost aprobat de Parlament. Proiectul de lege de modificare în redacția actuală este criticat de unii reprezentanți ai societății civile.
10. Deși analizele necesare cu privire la oportunitatea ratificării Protocolului Opțional la Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale au fost finalizate, procesul de ratificare este târâgănat nejustificat. Unele autorități publice centrale percep eronat scopurile și principiile de activitate ale Comitetului creat în baza Protocolului Opțional.
11. Eforturile privind promovarea medierii în calitate de instrument extrajudiciar de soluționare a litigiilor nu și-au atins scopurile, iar autoritățile publice au venit cu reglementări contrare în domeniul medierii într-o perioadă de 2 ani de implementare a PNAIAA.

12. Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității nu a fost consolidat prin ajustări și completări la cadrul legislativ național, pentru a putea exercita eficient mandatul său.
13. În perioada de referință a fost consolidat cadrul legal național privind participarea Republicii Moldova în cadrul misiunilor UE. A fost îmbunătățit cadrul național de aliniere la declarațiile UE.

RECOMANDĂRI (TITLUL II)

1. Asigurarea implementării unui mecanism eficient controlului parlamentar cu implicarea societății civile în vederea punerii în aplicare a legilor și reformelor cheie adoptate;
2. **Partidele Politice.** Modul de finanțare al partidelor politice necesită revizuire suplimentară pentru a evita aplicarea incompletă sau nesatisfăcătoare a restricțiilor cu privire la sursele de finanțare. Printre acțiunile propuse se numără:
 - a. Micșorarea semnificativă a limitelor de finanțare din partea persoanelor fizice și juridice sub formă de donații pentru partide politice;
 - b. Excluderea finanțării partidelor politice din partea persoanelor fizice și juridice care au beneficiat de pe urma implementării contractelor de achiziții publice;
 - c. Stabilirea cerinței de demonstrare a provenienței fondurilor din partea donatorilor, includerea cerinței că fondurile trebuie să fie personale ale donatorului, nu fonduri împrumutate sau obținute prin alte forme;
 - d. Controlul efectiv al activelor partidelor politice, auditul periodic al activelor utilizate de partidele politice în cadrul și în afara campaniilor electorale;
 - e. Revizuirea mecanismului de finanțare a partidelor politice din partea bugetului de stat, clarificarea statutului blocurilor electorale și candidaților independenți în calitate de beneficiari ai fondurilor de susținere pentru activitate politică din partea bugetului de stat;
3. **Reforma sistemului judecătoresc:**
 - a. Promovarea modificărilor privind garanțiile suplimentare pentru judecători, modul de numire și cariera lor, funcțiile și componența CSM. Acțiunile de implementare, urmare a modificărilor Constituției urmează să includă:
 - b. Promovarea și aprobarea modificărilor și completărilor la cadrul legislativ ce țin de modul de numire și cariera judecătorilor, funcțiile și competențele CSM, independența financiară și administrativă
 - c. Asigurarea unui concurs transparent, bazat pe merit, de numire a membrilor CSM care nu sunt aleși din partea Adunării Generale a Judecătorilor
 - d. Promovarea inspecției judiciare în calitate de instrument eficient de control al activității judecătorilor
 - e. Actualizarea și integrarea soluțiilor E-justiție (sistemul informațional automatizat de gestionarea a dosarelor) și promovarea utilizării semnăturii digitale calificate;
4. **Reforma organelor procuraturii:**
 - a. Asigurarea unui proces transparent, bazat pe merit și obiectiv de selecție a membrilor CSP din partea societății civile
 - b. Consolidarea funcțiilor inspecției procurorilor în calitate de instituție responsabilă de activitatea și acțiunile întreprinse de procurori
 - c. Reducerea numărului de dosare date în competența Procuraturii Anticorupție și redirectionarea acestora către organele de urmărire penală și procurorii din procuraturile teritoriale (excluderea dosarelor cu privire la corupția mică din competența Procuraturii Anticorupție).
5. Armonizarea structurii propunerilor de modificare a Constituției care sunt promovate în diverse domenii, pentru a asigura standarde egale și cerințe similare față de subiecții reglementați de noile prevederi. Modificările propuse la Constituție ce țin de CSM și judecători, CSP și organele procuraturii, Avocatul Poporului, Curtea Constituțională și alte inițiative de modificare a Constituției necesită o abordare similară și armonizată.
6. **Reforma Curții Constituționale.** Clarificarea prevederilor proiectului de lege de modificare a Constituției în partea ce țin de reforma Curții Constituționale pe următoarele aspecte:
 - a. Procedura de desemnare a candidaților din partea Parlamentului, Guvernului, CSM și Președinției urmează să fie în bază de merit, transparență și pe criterii obiective, fiind astfel aplicate cerințe similare ca și pentru cazul judecătorilor din cadrul sistemului judecătoresc
 - b. Clarificarea condițiilor de participarea a actualilor membri ai Curții Constituționale la procesul de selecție a candidaților după expirarea mandatelor lor în contextul cerinței propuse în proiect de singur mandat de 9 ani pentru membrii Curții Constituționale.
7. **Cadrul instituțional responsabil de domeniul integrității și luptei contra corupției.** Activitatea instituțiilor responsabile de domeniul combaterii corupției poate fi îmbunătățită prin:

- a. Redistribuirea competențelor privind urmărirea penală a cauzelor de corupție, prin transferul cauzelor de corupție "mică" către organele de urmărire penală și procuraturilor teritoriale și păstrarea exercitării urmăririi penale pe cauze de corupție "mare" în competența Procuraturii Anticorupție;
 - b. Punerea în aplicare a prevederilor Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, inclusiv prin desemnarea și numirea în funcție a Directorului și vice-Directorului ANI, angajarea personalului (inspectorii de integritate), implementarea instrumentelor de declarare a averii și intereselor prin platforme on-line, de selecție aleatorie a dosarelor pentru verificare de către inspectorii de integritate, negocierea, încheierea și implementarea Acordurilor de cooperare dintre ANI și autorități cu competențe similare din statele membre UE;
 - c. Interconectarea și interoperabilitatea bazelor de date ale autorităților responsabile de domeniul integrității și luptei contra corupției cu bazele de date ale autorităților responsabile de evidența mijloacelor financiare, imobilelor, bunurilor mobile înregistrate, titlurilor de valoare, acțiunilor și cotelor părți în întreprinderi și altor componente ale averii funcționarilor supuși obligației de declarare a averii;
 - d. Promovarea, adoptarea și punerea în aplicare a prevederilor din proiectul Legii integrității, în special a celor ce țin de stabilirea beneficiarilor efectivii, controlul asupra tranzacțiilor cu implicarea entităților provenite din jurisdicții off-shore
8. **Strategia Națională Anticorupție.** Promovarea, adoptarea și punerea în aplicare a Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020. Implicarea activă a societății civile în procesul de monitorizare a implementării Strategiei prin intermediul proiectului Planului de Acțiuni elaborat.
 9. Consolidarea cooperării dintre Procuratura Anticorupție, ANI și autoritățile Statelor Membre UE în implementarea prevederilor ce țin de verificarea averilor și intereselor
 10. PNADO 2017-2020. Implementarea activităților restante din PNAIAA și PNADO 2011-2014 în cel mai scurt timp. Adoptarea unui nou Plan de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru anii 2017-2020.
 11. **Medierea.** Revizuirea conceptului de mediere judiciară propuse recent prin inițiative legislative ale Ministrului Justiției în mediere obligatorie, dar care va fi efectuată de mediatori profesioniști, în baza prevederilor Legii cu privire la mediere.
 12. **Recunoașterea capacității juridice a persoanelor cu dizabilități.** Revizuirea proiectului de lege în contextul standardelor existente pentru persoanele cu dizabilități ce țin de capacitatea lor juridică.
 13. Promovarea ratificării Protocolului Opțional la Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale.
 14. **Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurării Egalității.** Activitatea și funcțiile Consiliului urmează a fi îmbunătățite prin:
 - a. Ajustarea cadrului legislativ ce ține de competențele Consiliului, Avocatului Poporului, instanțelor judecătorești
 - b. Revizuirea cadrului legislativ ce ține de asigurarea egalității și nediscriminării, având criterii armonizate de nediscriminare, instrumente de compensare a actelor de discriminare, accesul la date și probe pentru a demonstra discriminarea, inclusiv sarcina probației în cazurile de discriminare și acordarea dreptului de sesizare a Curții Constituționale, în domenii pertinente legate de activitatea Consiliului
 15. Crearea unui mecanism de control parlamentar cu privire la executarea hotărârile CEDO cu privire la Republica Moldova;
 16. Revizuirea legislației naționale în vederea asigurării adecvate a accesului la informația cu caracter public din partea autorităților publice/întreprinderile de stat, precum și clarificarea prevederilor legii privind protecția datelor cu caracter personal în vederea excluderii abuzului din partea autorităților publice în limitarea accesului la informațiile cu caracter public.
 17. Semnarea și punerea în aplicare pe parcursul anului 2017 a Acordului privind procedurile de securitate pentru schimbul informațiilor clasificate;
 18. Consolidarea capacităților naționale în prevenirea și gestionarea crizelor și a pericolelor la adresa securității naționale. Crearea unui Centru de Situații pentru Prevenirea și Gestionarea Crizelor (SITCEN)
 19. Elaborarea parcursului anului 2017 cu implicarea tuturor actorilor vizați la nivel național (Parlament, Guvern, Președinție, societatea civilă, etc.) a unei Viziuni/Strategii cu privire la reintegrarea Republicii Moldova care să includă acțiuni pe termen scurt, mediu și lung.
 20. Clarificarea/consolidarea mandatelor oficialilor RM în procesul reintegrării țării și a procesului de negocieri de soluționare a conflictului transnistrean.
 21. Implementarea programului de management integrat al frontierei moldo-ucrainene. Extinderea controlului comun al frontierei moldo-ucrainene, inclusiv pe întreg segmentul transnistrean al frontierei.
 22. Extinderea cooperării RM-UE în cadrul Misiunilor UE în cadrul Politicii Comune de Securitate și Apărare a UE.
 23. Extinderea mandatului Misiunii EUBAM pentru o nouă perioadă (2017-2019).

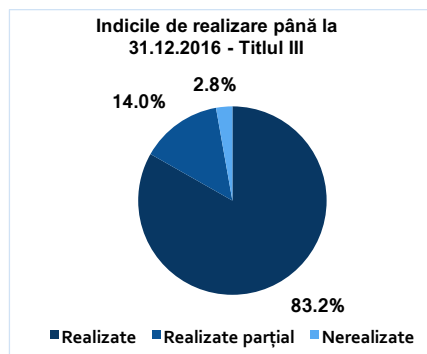

1.2. LIBERTATE, SECURITATE ȘI JUSTIȚIE (TITLUL III)

EVALUAREA PROGRESULUI CANTITATIV

Titlul III din PNAIAA prevede în total pentru perioada 2014-2016 143 măsuri, dintre care în perioada de referință **au fost îndeplinite 119 de măsuri, inclusiv o măsură cu termen continuu de îndeplinire.**

Totodată, **20 de măsuri au fost realizate parțial**, iar 4 măsuri nu au fost îndeplinite.

Tabel 3.	Total	Realizate	Realizate parțial	Nerealizate
PNAIAA 2014 - 2016	143	119	20	4
Termen de realizare până la 31.12.2016	142	118	20	4
Continuu	1	1	-	-

CONCLUZII (TITLUL III)

1. Legea privind reorganizarea instanțelor judecătorești nu se expune pe optimizarea instanțelor judecătorești și din perspectiva numărului de judecători care sunt activi în fiecare judecătorie, ci se expune doar pe comasarea sediilor. Această omisiune nu permite implementarea unei reforme ample și nu se pliază pe obiectivul și indicatorii de progres menționați în SRSJ.
2. Comasarea instanțelor judecătorești nu asigură implementarea cumulativă a cerințelor de proximitate a instanțelor judecătorești pentru justițiabili, specializarea judecătorilor, distribuția aleatorie a dosarelor și examinarea cauzelor într-un termen rezonabil. Această imposibilitate nu se referă pentru instanțele judecătorești de sector comasate în municipiul Chișinău.
3. Legea privind reorganizarea instanțelor judecătorești nu ia în calcul cerința de eficiență a judecătorilor și volum de lucru adecvat pentru judecători în procesul de înfăptuire a justiției. Studiile efectuate pentru a susține promovarea acestei Legi nu evaluează pe instanțe de judecată volumul de lucru actual precum și tipurile de cauze pe care le examinează judecătorii în procesul înfăptuirii justiției. Astfel, lipsește justificarea fundamentată a modului de reorganizare și comasare a instanțelor judecătorești, nefiind luate ca bază cerința față de justiție și volumul de lucru, ci doar amplasarea fizică a judecătoriilor care au fost ulterior comasate.
4. Nu este stabilit un mecanism activ de perfecționare a accesului la justiție, prin redirectionarea cauzelor cu complexitate redusă la mediatori și concentrarea pe cauze complexe, inclusiv cele ce ar putea crește în număr ca urmare a implementării eficiente a politicilor anticorupție și investigarea cauzelor de corupție de nivel înalt, spălare de bani, evaziune fiscală sau crimă organizată.
5. Revizuirea funcțiilor președinților și vice-președinților instanțelor judecătorești nu au generat decât contrariul scopurilor reformei – implicarea, permisă prin lege, în sistemul de distribuție aleatorie, care poate presupune și distribuția dosarelor către același subiect (președintele de instanță judecătorească).
6. Modificările adoptate pentru domeniul protecției datelor cu caracter personal sunt mai degrabă de ordin redacțional decât de substanță, cu excepția unor clarificări pentru cazul investigațiilor operate de Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor
7. Stabilirea în proiectul de lege „Big Brother” a aceluiași măsuri speciale de investigații pentru infracțiunile mai grave precum infracțiunile cibernetice și cele contra vieții private și infracțiunile contra drepturilor de autor și drepturilor conexe nu face decât să încalce dreptul la viața privată a persoanei în favoarea interesului public.
8. Proiectul de transpunere a Directivei UE 2015/849 expune avocații, notarii, alți liberi profesioniști, lista cărora nu este clar definită în proiectul de lege riscului încălcării obligației de asigurare a confidențialității atunci când relațiile sunt legate de dreptul la apărare, care este un drept fundamental.
9. Sarcina privind evaluarea riscurilor de spălare de bani este pusă pe entitățile raportoare, care dispun de capacități diferite de raportare. Pe de o parte, instituțiile financiare bancare și nebancale dispun de resurse considerabile pentru a asigura procesul de raportare. Pe de alta, entitățile noi incluse în listă ar putea să se confrunte cu dificultăți în procesul de raportare.

RECOMANDĂRI (TITLUL III)

În urma analizei calitative, concentrată pe domeniile și activitățile prioritare ale Titlului III din PNAIAA, propunem o serie de recomandări pentru fiecare dintre domeniile prioritare analizate:

1. **Implementarea SRSJ.** Fiind un document de planificare a reformelor în sectorul justiției, SRSJ necesită o revizuire completă a gradului de implementare, precum și lucrul asupra unui nou document de planificare. Pentru un document de planificare eficient, se recomandă:

- a. Evaluarea progresului de implementare. Întrucât SRSJ a fost finanțată din fonduri UE prin intermediul suportului bugetar direct, o evaluare din partea UE a eficienței implementării SRSJ este oportună.
 - b. Clarificarea indicatorilor de performanță pentru următorul document de planificare. Acest exercițiu este complex, însă este absolut necesar pentru a asigura o evaluare în baza indicatorilor măsurabili, pentru a putea spune că următorul document de planificare similar SRSJ a fost implementat într-o anumită proporție.
 - c. Stabilirea ponderii acțiunilor propuse pentru a cuantifica progresul de implementare. Problema actualei SRSJ este că aceasta stabilește aceeași valoare pentru toate acțiunile – atât pentru studii de oportunitate cât și pentru documente de politici (legi, regulamente adoptate).
 - d. Concentrarea următorului document de planificare ar trebui să fie pe punerea în aplicare a documentelor de politici adoptate în cadrul actualei SRSJ, inclusiv stabilirea mecanismelor de revizuire a documentelor de politici în baza unui instrument de colectare a datelor și evaluare a bunelor practici și impedimente în implementare
- 2. Optimizarea hărții dislocării instanțelor judecătorești:**
- a. Revizuirea Legii nr. 76 din 21.04.2016, prin stabilirea criteriilor care vor sta la baza comasării judecătoriilor, inclusiv cele de eficiență și volum de lucru al judecătorilor în fiecare sediu, asigurarea proximității sediilor noi pentru justițiabili și distribuirii aleatorii a dosarelor.
 - b. Pentru instanțele judecătorești mici, care includ un număr de 3-4 judecători, asigurarea specializării judecătorilor, distribuția aleatorie a dosarelor și asigurarea proximității pentru justițiabili nu poate fi implementată. Vor trebui selectate criterii care sunt mai prioritare în astfel de cazuri, precum distribuția aleatorie și proximitatea față de justițiabili.
 - c. Datele statistice care se vor utiliza în acest proces necesită a fi verificate pentru a sigura veridicitate lor prin metode de verificare încrucișată și analiza dosarelor care ar putea fi redirectionate spre mediere și alte forme alternative de soluționare.
- 3. Revizuirea funcțiilor președinților și vice-președinților instanțelor de judecată**
- a. Competențele oferite președinților de instanțe judecătorești necesită o revizuire substanțială, care să reducă din cele existente la moment, care nu se referă la înfăptuirea justiției, ci la activitățile de ordin administrativ.
 - b. Întrucât sistemul de distribuție aleatorie a dosarelor este un instrument important de evitare a factorului uman și combinat cu celelalte ar putea exclude selectarea dosarelor de președinții instanțelor judecătorești, funcțiile de ordin organizațional trebuie trecute în competența administratorului instanței, care nu este judecător și nu dispune de statutul de magistrat.
 - c. Subordonarea față de președintele instanței judecătorești trebuie trecută spre CSM.
- 4. Prevenirea și combaterea criminalității organizate, a corupției și a altor activități ilegale:**
- a. **Sancțiuni descurajatoare pentru acte de corupție:** Proiectul de lege necesită o revizuire complexă pentru a asigura îndeplinirea cerințelor minime de calitate ale normei, inclusiv excluderea dublărilor de reglementare, în special în contextul în care deja există inițiative legislative noi care se suprapun pe cele din proiectul de lege analizat
 - b. **Prevenirea și combaterea criminalității informatice:** Proiectul de lege necesită revizuirii substanțiale pentru a exclude instrumente disproporționate scopurilor pe care le urmăresc și care pot fi ușor utilizate pentru a încălca dreptul la viața privată a cetățenilor. Printre soluții se propun excluderea drepturilor de autor din domeniul de aplicare a măsurilor speciale de investigație, reducerea instrumentelor disponibile pentru infracțiunile contra onoarei și demnității persoanei, ajustarea mecanismelor propuse pentru celelalte două tipuri de infracțiuni analizate.
- 5. Prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului:**
- a. Proiectul necesită o revizuire din perspectiva sarcinilor stabilite pentru noile entități raportoare care sunt în același timp și prestatori de servicii care fac parte din garantarea drepturilor fundamentale. Legătura client-prestator de servicii trebuie clarificată din perspectiva obligațiilor profesionale stabilite în alte acte legislative;
 - b. Unii termeni precum alți liberi profesioniști trebuie clarificate pentru a asigura claritatea și predictibilitatea reglementării;
 - c. Obligațiile de precauție pentru entitățile raportoare trebuie revizuite pentru a asigura o sarcină proporțională cu beneficiile pe care le poate oferi aceasta pentru scopul general de prevenire și combaterea a spălării banilor.

1.3. COOPERAREA ECONOMICĂ ȘI COOPERAREA SECTORIALĂ (TITLUL IV)

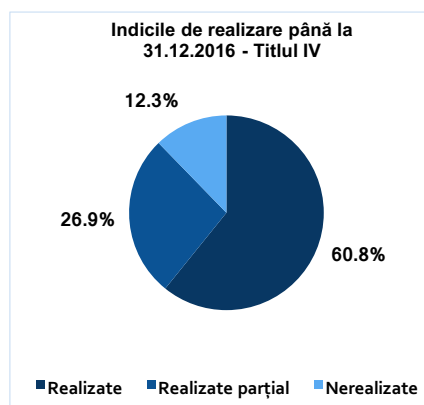
EVALUAREA PROGRESULUI CANTITATIV

PNAIAA prevede cele mai mare număr de măsuri corespondente Titlului IV al Acordului de Asociere. În total în pentru perioada anilor 2014-2016 au fost planificate **891 măsuri de implementare**.

Astfel, în perioada de referință **au fost îndeplinite 540 de măsuri**, inclusiv 27 de măsuri care au avut un termen de implementare pentru perioada 2017-2022 și 41 de măsuri cu termen continuu de realizare.

Totodată, **239 de măsuri au fost îndeplinite parțial**, iar **109 de măsuri nu au fost realizate**. De menționat, că din totalul de măsuri planificate 3 măsuri au devenit inactive.

Astfel, indicele total de implementare a măsurilor prevăzute la Titlului IV din PNAIAA este de **60,8%**, 26,9% de măsuri au fost îndeplinite parțial, iar **12,3% din măsuri sunt nerealizate**.

Tabel 4.	Total	Realizate	Parțial realizate	Nerealizate
PNAIAA 2014 - 2016	891	540	239	109
Termen de realizare până la 31.12.2016	747	472	195	80
Termen de realizare 2017 – 2023	88	27	34	27
Continuu	53	41	10	2
Inactive	3			

CONCLUZII (TITLUL IV)

- Pe parcursul anului 2016 a fost adoptată Strategia de reformă a administrației publice 2016-2020, precum și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia. Strategia urmărește următoarele obiective de bază: optimizarea și eficientizarea autorităților publice centrale; îmbunătățirea prestării serviciilor către cetățeni și antreprenori, transferul gradual al competențelor către autoritățile publice locale prin delegarea funcțiilor și reforma teritorial-administrativă.
- Un progres moderat a fost înregistrat în domeniul guvernancei corporative. Anumite modificări legislative și normative au fost adoptate în domeniul reformei sistemului-bancar. Investigațiile fraudelor bancare nu înregistrează deocamdată finalitate. Autoritățile moldovenești trebuie să continue eforturile în consolidarea independenței reglementatorilor cheie din sectorul bancar și financiar.
- Cu oarecare reținere pe parcursul anului 2016 au fost adoptate legile care transpun prevederile pachet III energetic al UE în domeniul energiei electrice și a gazelor naturale. Cu toate acestea, efectele reale ale noii legislații vor putea fi vizibile doar după punerea în aplicare corespunzătoare. Reforma Agenției Naționale pentru Reglementare în domeniul Energiei (ANRE) este încă în întârziere. Noua lege a energiei care urmează să consolideze independența și eficiența Agenției este în curs de examinare, adoptarea acesteia a fost amânată pentru mijlocul anului 2017.
- În domeniul dezvoltării regionale, rămâne esențială adoptarea cadrului legislativ necesar pentru asigurarea planificării spațiale. Dezvoltarea regională nu poate avea loc fără o planificare spațială, care asigură indicarea clară a locului unde se planifică investițiile în infrastructură și care ulterior generează soluțiile din punct de vedere administrativ-teritorial. În contextul reformei administrației publice, trebuie să se țină cont de prioritățile dezvoltării trasate.
- Societatea civilă are un rol esențial în consolidarea statului de drept și a face instituțiile publice mai transparente și responsabile. Au fost înregistrate anumite evoluții pozitive în domeniul cooperării cu societatea civilă, prin adoptarea legii care permite persoanelor fizice de a dona 2% din impozitul pe venit către organizațiile non-guvernamentale. În anul 2016 a fost instituită Platforma de Asociere a Societății Civile RM-UE, în conformitate cu articolul 442 din Acordul de Asociere. Cu toate acestea, Consiliul Național de Participare nu a fost activ începând cu 2015. Iar, către începutul anului 2017, mai multe organizații ale societății civile din Republica Moldova au constatat anumite tendințe de deteriorare a mediului de activitate al societății civile, cea ce trebuie redresat de urgență. Uniunea Europeană intenționează începând cu anul 2017 să se lanseze un program cuprinzător de susținerea dezvoltării societății civile din Moldova. în special la nivel local.
- Mass-media în Republica Moldova continuă să fie polarizată, majoritatea surselor media manifestând partizanat politic. Anumite măsuri legislative pentru a asigura transparența proprietății și limitării concentrărilor pe piața mass-media au fost întreprinse, însă aceste nu sunt suficiente. Sunt necesare mai multe eforturi din partea autorităților publice pentru a asigura un mediu favorabil pentru funcționarea mass-media independente. Au fost raportate mai multe probleme cu privire la accesul la informațiile de interes public de către jurnaliști de investigație. Adoptarea noului Cod al Audiovizualului întârzie. La sfârșitul anului

2016, Forumului Mass-media din Republica Moldova a adoptat o Foaie de Parcurs, care include printre altele solicitarea către autorități de a elabora și iniția implementarea pe parcursul anului 2017 a unei Strategii pentru dezvoltarea mass-media în Republica Moldova.

7. Moldova participă activ până în prezent în mai multe programe UE ceea ce oferă un potențial important pentru a accesa resurse financiare suplimentare și de a consolida interacțiunea cu comunitatea de afaceri, cercetători și tineri din UE. În context, ar fi oportună evaluarea performanței de participare a țării noastre în cadrul acestor pentru crește gradului de valorificare a surselor disponibile.

RECOMANDĂRI (TITLUL IV)

1. Avansarea reformei administrației publice centrale, prin revizuirea structurii și funcțiilor ministerelor și altor autorități publice subordonate Guvernului.
2. Considerarea reformei administrației publice centrale, administrației publice locale și reformei administrativ-teritoriale un tot întreg, care presupune optimizarea și ridicarea eficienței autorităților publice centrale, interacțiunea rapidă și eficientă cu cetățenii și antreprenorii, apropierea autorităților prin intermediul serviciilor prestate de cetățeni.
3. Elaborarea și implementarea cadrului legislativ și normativ restant care transpune directive și Regulamente UE în domeniul guvernării corporative, auditului, contabilității și societăților comerciale.
4. Banca Națională urmează să grăbească adoptarea Regulamentului privind cadrul de administrare a activității bancare care stabilește un nou mecanism de control în bănci;
5. Implementarea tuturor angajamentelor în sectorul financiar-bancar asumate de Republica Moldova în cadrul Acordului cu FMI.
6. Implementarea eficientă a Strategiei de Dezvoltare Regională, stabilirea unor competențe mai mari Consiliilor Regionale de Dezvoltare și Agențiilor de Dezvoltare Regională.
7. Planificarea sistemică a politicilor publice și intervențiilor sectoriale din partea autorităților publice pentru a asigura sinergia fondurilor utilizate pentru dezvoltarea regională.
8. Adoptarea legii privind energetică cât de curând posibil pe parcursul primului semestru al anului 2017, care prevede reforma ANRE.
9. Parlamentul Republicii Moldova urmează să asigure organizarea concursului în vederea numirii noii conduceri a ANRE. În acest sens, este important ca versiunea finală a legii privind energetică să transpună toate recomandările Secretariatului Comunității Energetice.
10. Având în vedere obiectivul finalizării noii infrastructuri energetice de interconectare dintre Republica Moldova și România către anul 2020, Guvernul de la Chișinău urmează să grăbească procesul de definitivare a proiectelor tehnice și să inițieze cât de curând lucrările de construcție. Totodată, în vederea asigurării investițiilor necesare în finalizarea construcțiilor Guvernul RM urmează să creeze condiții pentru atragerea investițiilor private în aceste proiecte asigurând punerea în aplicare a noilor prevederi legale corespondente pachetului III energetic.
11. Adoptarea noului Codul al Audiovizualului în conformitate cu prevederile Directivei 2010/13/UE privind serviciile mass-media audiovizuale și a recomandărilor Consiliului Europei și OSCE propuse pe marginea proiectului de lege din anul 2011;
12. Elaborarea și promovarea unei Strategii privind dezvoltarea mass-mediei independente în Republica Moldova 2017-2020.
13. Adoptarea și implementarea Strategiei privind Dezvoltarea Societății Civile 2017-2020
14. Adoptarea și implementarea legii noi privind organizațiile necomerciale.
15. Asigurarea de către autoritățile publice a unui dialog deschis, nediscriminatoriu și onest pe marginea problemelor de interes public major, implicând reprezentanții tuturor organizațiilor neguvernamentale indiferent de opiniile exprimate sau pozițiile promovate în procesul de elaborare și promovare a politicilor publice.
16. Elaborarea unei Analize cost-beneficiu în vederea evaluării impactului de participare a Republicii Moldova în cadrul Programelor UE.

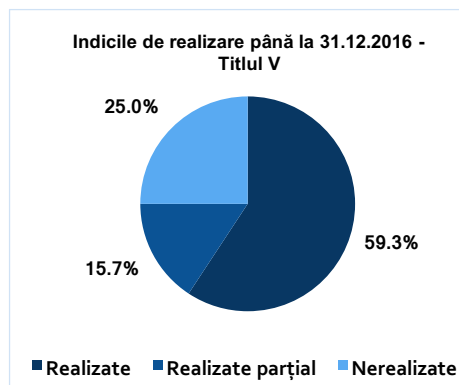
1.4. COMERȚ ȘI ASPECTE LEGATE DE COMERȚ - ZLSAC (TITLUL V)

EVALUAREA PROGRESULUI CANTITATIV

Până la sfârșitul anului 2016, PNAIAA a prevăzut la Titlul V în total **572 măsuri de implementare**, dintre care în perioada de referință au fost realizate **339 de măsuri, inclusiv 99 de măsuri cu termen continuu de implementare și o măsură care a prevăzut un termen de îndeplinire în perioada 2017-2022.**

90 de măsuri au fost realizat parțial, iar **143 de măsuri nu au fost implementate**, inclusiv 76 de măsuri au avut un termen de realizare în perioada 2017-2022.

În acest context, constatăm că indicele total de realizare al Titlului V din PNAIAA este de **59,3%**, **15,7% de măsuri au fost îndeplinite parțial**. Iar **rata de nerealizare este de 25%**.

Tabel 5.	Total	Realizate	Parțial realizate	Nerealizate
PNAIAA 2014 - 2016	572	339	90	143
Termen de realizare până la 31.12.2016	376	239	87	50
Termen de realizare 2017 - 2022	77	1	-	76
Continuu	119	99	3	17

CONCLUZII (TITLUL V)

- În termeni procentuali, valoarea exporturilor către UE raportată la dolari SUA a crescut cu 6,9% în 2016 comparativ cu 2014. În termeni reali, ce țin de volumul de exporturi, evaluările ajung la o creștere de peste 27% din momentul aplicării provizoriei a ZLSAC din 1 septembrie 2014 până la finele anului 2016.
- Valorificarea contingentelor tarifare a fost una nesatisfăcătoare pentru unele produse, precum merele, fiind exportate doar 74 tone din 40 mii disponibile, relativ bună pentru struguri și prune, având câte 10 mii tone și respectiv 7534 tone valorificate din limita de 10 mii tone și absentă pentru produse precum roșiile, usturoiul și sucul de struguri.
- Valorificarea redusă a unor contingente tarifare se datorează lipsei infrastructurii pentru certificarea și testarea de laborator a produselor propuse pentru export, lipsa standardelor sanitare, precum și interesul scăzut față de exportul unor astfel de produse datorat de impedimentele regulatorii și instituționale.
- Sunt necesare eforturi de investiții în infrastructură pentru a putea testa conformitatea bunurilor industriale cu standardele UE preluate în Moldova, a asigura calitatea necesară a acestor testări prin intermediul laboratoarelor din Moldova, prin certificarea lor și auditul periodic al asigurării conformității.
- Rămân restante și lansarea centrelor de control la câteva puncte de trecere vamală pentru a asigura controlul calității produselor exportate. Acestea afectează din operativitatea exporturilor și reduce din atractivitatea activității economice pentru produse de origine animală și vegetală care necesită verificări la frontieră.
- Activitățile din domeniul achizițiilor publice au depășit cu cel puțin 1 an termenii stabiliți în PNAIAA, inclusiv în PNAIAA revizuit, astfel, prioritățile negociate cu Comisia Europeană pe domeniul achizițiilor publice nu au fost realizate în termenii specificați.
- Legea concurenței nu favorizează aplicarea politicii de clemență, amenziile pentru activități anti-concurențiale nu sunt suficient de descurajatoare, iar profesioniștii implicați în procesul de examinare și contestare a deciziilor Consiliului Concurenței nu sunt suficient de familiarizați cu acest domeniu.

RECOMANDĂRI (TITLUL V)

1. Barierele tehnice în calea comerțului:

- implementarea reglementărilor naționale în domeniul standardizării, metrologiei, evaluării conformității și supravegherii pieței pentru produsele de origine industrială care dispun de potențial de producere și export în Moldova;
- investiții în infrastructură pentru a putea testa conformitatea bunurilor industriale cu standardele UE preluate în Moldova, a asigura calitatea necesară a acestor testări prin intermediul laboratoarelor din Moldova, prin certificarea lor și auditul periodic al asigurării conformității
- Adoptarea și implementarea Acordului de Evaluare a Conformității Produselor Industriale, inclusiv a Foi de Parcurs

2. Măsuri sanitare și fitosanitare:

- Lansarea centrelor de control la punctele de trecere vamală
- Transpunerea standardelor sanitare pentru produse cu potențial de export pentru Moldova
- Obținerea dreptului de export pentru produsele de origine animală (ouă, lapte, carne)
- Implementarea sistemului de trasabilitate a animalelor

- e. Funcționarea laboratoarelor de testare a calității și evaluarea conformității produselor de origine animală și vegetală
- 3. Achiziții publice:**
- a. Implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sistemului de Achiziții Publice
 - b. Adoptarea și punerea în aplicare a actelor legislative privind contractele de achiziții publice sectoriale
 - c. Funcționarea Agenției Naționale pentru Soluționarea Contestațiilor
- 4. Concurența și ajutorul de stat:**
- a. Aprobarea modificărilor la cadrul legislativ pentru a asigura conformitatea cu Legea concurenței
 - b. Stabilirea mecanismului de evaluare ex-ante a proiectelor de acte legislative și normative din perspectiva concurenței și a ajutorului de stat
 - c. Aprobarea și implementarea Programului Național în domeniul Concurenței și a Ajutorului de Stat pentru anii 2016-2020
 - d. Analiza mediului concurențial pe piețe prioritare cu impact sporit asupra consumatorilor, a mediului de afaceri și a societății la general
 - e. Consolidarea mecanismelor de control și sancționare pentru oferirea ajutoarelor de stat ilegale

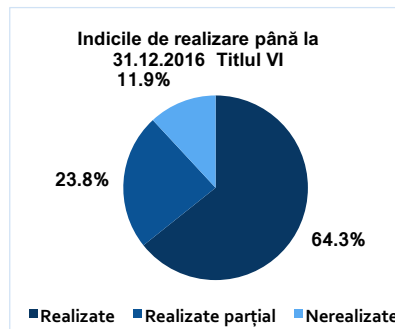
1.5. ASISTENȚA FINANCIARĂ ȘI DISPOZIȚII ANTIFRAUDĂ ȘI DE CONTROL (TITLUL VI)

EVALUAREA PROGRESULUI CANTITATIV

Pentru Titlul VI PNAIAA în total pentru perioada 2014-2016 au fost prevăzute **42 măsuri de implementare**, dintre care **au fost realizate 27 măsuri**, inclusive 6 cu termen continuu de implementare.

Totodată, 10 măsuri au fost îndeplinite parțial, iar **5 măsuri nu au fost realizate**.

Astfel, constatăm că **indicele total de realizare al Titlului VI este de 64,3%**, 23,8% de măsuri au fost îndeplinite parțial, iar 11,9% din măsuri nu au fost implementate.

Tabel 6.	Total	Realizate	Parțial realizate	Nerealizate
PNAIAA 2014 - 2016	42	27	10	5
Termen de realizare până la 31.12.2016	35	21	9	5
Continuu	7	6	1	0

CONCLUZII (TITLUL VI)

- În perioada anilor 2014-2016, Uniunea Europeană a oferit Republicii Moldova în cadrul programelor de asistență financiară bilaterală 310 mln. EUR și peste 62 mln. EUR în calitate de granturi investiționale prin intermediul Fondului de Investiții pentru Vecinătate (FIV).
- Susținerea direct bugetară a fost suspendată începând cu iunie 2015, din cauza lipsei unui progres în investigarea fraudei bancare. Totodată, după încheierea acordului cu FMI privind programul de susținere macro-financiară, Comisia Europeană a reluat asistența direct bugetară, transferând Guvernului Republicii Moldova 43.5 mln. EUR pe parcursul lunii decembrie 2016.
- Cele mai importante realizări în acest sector țin de adoptarea modificărilor la Codul Penal pentru a sancționa actele de fraudă în utilizarea fondurilor UE
- A fost încheiat Aranjamentul Administrativ dintre Centrul Național Anticorupție (CNA) și OLAF cu privire la cooperarea operațională și schimb de date în domeniul anti-fraudei. La sfârșitul anului 2016 Guvernul a desemnat CNA în calitate de punct de legătură cu OLAF.
- Cel mai probabil în contextul raportului Curții Europene de Audit privind din septembrie 2016, care a constatat mai multe probleme privind valorificarea fondurilor UE în Moldova, Comisia Europeană cel mai probabil vă regândi pe viitor mecanismul de susținere directă bugetară.

RECOMANDĂRI (TITLUL VI)

- Implementarea eficientă a mecanismului de coordonare a asistenței tehnice.
- Coordonarea cu partenerii de dezvoltare a domeniilor lor de intervenție și a priorităților setate pentru a asigura sinergia și eficiența fondurilor.
- Promovarea proiectului de Lege privind recuperarea bunurilor infracționale și a proiectului de Lege privind Agenția recuperarea bunurilor infracționale.
- Cooperarea eficientă între OLAF și CNA, Procuratura Anticorupție, Curtea de Conturi în depistarea cazurilor de utilizarea frauduloasă a fondurilor UE.
- Consolidarea capacităților Curții de Conturi în auditarea după cerințele UE a fondurilor UE implementate în Moldova.